

historiografie ons heeft nagelaten. Ofschoon Muniers speurzin nog heel wat archiefmateriaal tevoorschijn heeft gehaald, is het resultaat door gebrek aan bronnen toch gedoemd wat schetsmatig te blijven.

Van Baer was een vrome, traditionele en autoritaire geestelijke, het type van de dorpspotentiaat zoals die uit Brabant bekend is. Door staatkundige gebeurtenissen kreeg zijn carrière een onverwachte wending: apostolisch vicaris Den Dubbelden van 's-Hertogenbosch stelde hem als zijn commissaris aan, nadat deze halverwege de jaren dertig het geestelijk bewind over de enclave Maas-tricht van de bisschop van Luik had overgenomen. Geassisteerd door een toenemend aantal Brabantse kapelaans was hij hier vanaf 1836 in functie als pastoor-deken. De bijzonderheden die Munier in de marge van zijn verhaal verschaft over Van Baers positie en optreden, zijn in verschillende opzichten interessant en doen vermoeden dat ook vóór de tijd van de grote aartsbisschop Wijsen Brabantse invloeden zich deden gelden in de rest van Nederland.

Uiteraard valt in dit boekje het meeste licht op de orde-stichter Van Baer. Zijn activiteiten bij de oprichting en als 'directeur' worden uit de doeken gedaan en vooral zijn bemoeienissen om in Den Haag de koninklijke en in Rome de kerkelijke goedkeuring voor de in 1837 gestichte congregatie te verwerven. In beide gevallen bleek dat niet zo eenvoudig. Vooral de paranoïde vrees van de Nederlandse overheid voor dergelijke kloosterstichtingen wekt achteraf de lachlust op. Op regel, statuten en constituties van de congregatie heeft Van Baer duidelijk zijn stempel gedrukt. Daarom is het nuttig dat Munier de nodige aandacht besteedt aan de spiritualiteit van deze geestelijke, die hij vooral uit brieven en preekteksten tracht te reconstrueren.

J.P. de Valk

W. van 't Spijker, J.N. Noorlandt, H. van der Schaaf (red.), *Een eeuw Christelijk-Gereformeerd. Aspecten van 100 jaar Christelijke Gereformeerde Kerken*. J.H. Kok, Kampen 1992, 347 blz. ISBN 90-242-6638-6, f 50,00.

De na honderd jaren zo hoog geprezen, en zelfs als model aangewezen 'Vereeniging van 1892' is niet volledig geweest. Een aantal afgescheidenen, aangesloten bij de Christelijke Gereformeerde Kerk (toen nog enkelvoud), vreesde de overmacht van Abraham Kuypers beginselen met name inzake de kerk en doop-en-wedergeboorte, en hield zich afzijdig. Zij zetten de Christelijke Gereformeerde Kerk voort, ook al kon deze voortzetting niet de erkenning verwerven die zij, het echte nakroost van de Afscheiding, vanzelfsprekend